

Jos äiti joi raskauden aikana

Teksti Suvi Vaarla, tiedottaja, Kehitysvammaliitto
Kuva Eeva Grönstrand

Raskaudenaikainen alkoholinkäyttö voi vaurioittaa sikiötä ja aiheuttaa lapselle vakaviakin vaurioita. Tunnetuin vaurioista on FAS eli sikiön alkoholioireyhtymä. Lievemät vauriot tulevat esiin vasta kouluiässä. Tutkimusten perusteella näyttää siltä, että äidin juominen raskauden aikana lisää todennäköisyyttä antaa lapsi adoptioon.

Raskaana olevan naisen alkoholinkäyttö voi vaurioittaa syntymässä olevaa lasta. Kaikki vauriot eivät näy päällepäin, vaan lievät vauriot voivat ilmetä vasta kouluiässä esimerkiksi erilaisina oppimisen ja tarkkaavuuden häiriöinä.

Vuonna 2010 julkaistiin tutkimus, jonka mukaan yli puolella (52 prosentilla) Itä-Euroopasta Ruotsiin adoptoiduista lapsista oli jokin raskaudenaikaisen alkoholinkäytön aiheuttama vaurio. Luku on korkein, joka yksittäisestä ryhmästä on löydetty maailmassa. Lapset oli adoptoitu lastenkodeista. Yli 30 prosentilla näistä vaurioituneista lapsista diagnoosina oli FAS eli sikiön alkoholioireyhtymä. Se on alkoholin aiheuttamista oireyhtymistä vakavin. Toisessa Venäjällä tehdyssä tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että 7,9 prosentilla lastenkotien lapsista oli FAS. Samankaltaisia havaintoja on tehty myös esimerkiksi ukrainalaisista lastenkodeista.

Nämä luvut eivät tarkoita, että kaikilla Itä-Euroopasta adoptoiduilla lapsilla olisi yhtä paljon äidin juomisen aiheuttamia haittoja. Tulokset ovat kuitenkin niin hätkähdyttäviä, että sikiön alkoholivaurioiden ja adoption yhteyksistä olisi syytä keskustella nykyistä enemmän. Adoptioon päätyvät lapset ovat selvästi riskiryhmässä.

Lastenkodeissa asuvien lasten mahdollisia päihdevaurioita tutkitaan parhaillaan myös Brasiliassa. Alustavien tulosten mukaan äidin raskaudenaikainen alkoholin ja huumeiden käyttö sekä äidin kokemus väkivalta ovat keskeisiä syitä lapsen päätymiseen lastenkotiin. Näyttää kuitenkin siltä, että brasilialaiset lapset eivät ole yhtä vakavasti vaurioituneita eivätkä prosenttiluvut ole yhtä suuria kuin Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa.

Adoptioon päätyminen

Odottavan äidin juominen näyttääkin ainakin joissain maissa olevan merkittävä syy sille, että äiti antaa lapsen adoptioon. Äidillä saattaa olla sekava elämäntilanne, jossa lapsen hoitaminen ei ole mahdollista. Äidille juominen voi aiheuttaa syyllisyyttä ja häpeää, jota on erittäin vaikea kantaa. Häpeä aiheuttaa myös salailua, joten raskaudenaikaisen alkoholinkäytön määrästä ei välttämättä ole saatavilla tietoa.

Lasten ja mahdollisen adoptioperheen kannalta tämä on tietenkin ongelmallista. Lapsen kannalta olisi tärkeää, että hänen terveydentilansa olisi mahdollisimman hyvin tutkittu ja taustatekijät tiedossa. Adoptiovanhemmat voivat taas kokea itsensä petetyiksi, jos heille ei ole riittävän varhain kerrottu lapsen taustasta ja oireista.

Raskaana olevien naisten alkoholinkäyttö vaurioittaa lapsia kaikissa maissa, myös Suomessa. Tarkkoja lukuja alkoholin aiheuttamista vaurioista ei maassamme ole saatavilla. Asiantuntijoiden mukaan alkoholin aiheuttamia vaurioita olisi Suomessa noin yhdellä lapsella sadasta, mutta arvio perustuu 1980- ja 1990-luvulla tehtyihin tutkimuksiin.

Suomessa nimenomaan adoptio- ja sijaisvanhemmat ovat olleet niitä, jotka näiden lasten asiaa ovat näkyvimmin ajaneet. Adoptio- ja sijaisvanhemmilla on tavallaan helpompi rooli hakea lapselle apua, koska heillä ei ole raskaudenaikaisesta juomisesta aiheutunutta syyllisyyttä.

Lapsen oireilu

Osalle lapsista tulee alkoholi-altistuksesta tunnistettavia ulkonäköpiirteitä, kuten kapeat huulet ja siro ulkomuoto, mutta ei läheskään kaikille. Alkoholi voi aiheuttaa esimerkiksi kuulo- tai näkövaurioita ja kehitysvamman. Oireet ovat kuitenkin moninaiset. Vaurioiden laajuus riippuu siitä, missä vaiheessa raskautta ja kuinka paljon alkoholia odottava äiti on käyttänyt.

Yleistäen voidaan sanoa, että alkoholista vaurioitunut lapsi tarvitsee tavallista enemmän huomiota. Vauvana lapsi voi olla itku- ja aistilyherkkä ja hänen hoitamisensa vaatii paljon. Myös nukkuminen voi olla levotonta ja katkeilevaa. Myöhemmässä vaiheessa lapsen sosiaalinen kehitys voi olla poikkeavaa. Monesti näillä lapsilla on impulsiivista käyttäytymistä, joka voi johtaa hankaluuksiin. Samalla nämä lapset ovat yleensä myös valloittavan sosiaalisia eikä lapsi esimerkiksi vierasta ketään.

On kuitenkin vaikea erottaa, mikä lapsen oireista johtuu kiintymyssuhteesta mahdollisesti ilmenneistä ongelmista, mikä taas alkoholin aiheuttamista neurologisista vaurioista. Vauvan hoidon kannalta on tärkeintä, että kotioloit ovat turvalliset ja vanhemmat kykeneviä hoitamaan ja hoivaamaan lasta.

Diagnoosi antaa ongelmille syyn

Lasta hoitaville vanhemmille olisi tärkeää saada tietää lapsen oireilun syy. Toisaalta diagnoosin tekeminen vaatii erityisosaamista, jota kaikilla paikkakunnilla ei välttämättä ole saatavilla.

Diagnoosiin liittyy myös ongelmia: jopa lääkärit ovat kokeneet, että se leimaa lasta. Diagnoosia voidaan pitää eräänlaisena leimana, johon ulkopuolisten on vaikea suhtautua. Kuitenkin diagnoosi antaa myös ongelmille selityksen ja on avain yhteiskunnan palveluihin. Lasten kohdalla kauhistelu ei enää auta; sen sijaan lapsia auttaa asiallinen ja kannustava suhtautuminen heidän tulevaisuuteensa. Pitää myös muistaa, että alkoholin vaurioittamaa lasta voidaan auttaa oikeanlaisella kuntoutuksella.

Tukea perheille

Kehitysvammaliitossa on parhaillaan käynnissä hanke, jossa kartoitetaan tukimuotoja alkoholin vaurioitamille lapsille ja nuorille. Projektissa on tehty sosiologinen tutkimus näitä lapsia hoitavan ammattihenkilökunnan eettisistä periaatteista. Lisäksi aiheesta on julkaistu kirja, jossa on mukana myös adoptioäidin tarina. Projektissa on saatu hyviä kokemuksia vertaisryhmistä. Niitä on järjestetty sekä sijais- ja adoptiovanhemmille että alkoholin vaurioitamille nuorille itselleen. Osa nuorista sai en-

simmäisen kerran elämässään tilaisuuden puhua aiheesta vertaisten kanssa. Ryhmistä saadut kokemukset ovat olleet erittäin rohkaisevia. Loppuvuodesta on aiheesta tuossa myös lyhytelokuva.

Projektissa on haluttu välittää ajatusta siitä, että alkoholi-vauriot ovat vammoja muiden vammojen joukossa. Tärkeintä olisi hälventää ennakkoluuloja ja mystiikkaa aihepiirin ympäriltä. Vauriostaan huolimatta lapset elävät yleensä aivan tavallista elämää mahdollisista erityisvaikeuksista huolimatta.

Artikkelissa hyödynnetty seuraavia lähteitä:

Landgren M, Svensson L, Strömmland K, Andersson Grönlund M. (2010) Prenatal alcohol exposure and neurodevelopmental disorders in children adopted from Eastern Europe. *Pediatrics*. 2010 May;125(5):e1178-85.

Mirzaei L, Ventura L, Brandt C, Moura A E, Fontes K, Ventura B, Bandim M, Strömmland K (2010) Do children from orphanages in Brazil and Eastern Europe differ in their frequency of FASD? Esitelmä 3.-5.11.2010 First European Conference on FASD -konferenssissa.

Alkoholi vaurioittaa sikiötä

- Alkoholi on sikiölle voimakas myrky.
  - Asiantuntija-arvioiden mukaan alkoholivaurioita esiintyy Suomessa noin yhdellä lapsella sadasta vastasyntyneestä.
  - Alkoholi aiheuttaa kokonaisen vaurioiden kirjon, jota nykyään lääketieteessä kutsutaan termillä FASD (fetal alcohol spectrum disorders). FASD pitää sisällään neljä eri diagnoosia.
  - Oireyhtymistä tunnetuin on FAS (fetal alcohol syndrome) eli sikiön alkoholioireyhtymä.
  - Selkeää turvarajaa alkoholinkäytölle raskauden aikana ei tunneta. Siksi varmintä on olla juomatta koko raskauden ajan.
  - Lisätietoja Kehitysvammaliiton ylläpitämästä verkkopalvelusta: www.verneri.net/fasd
-